

Αρείου Πάγου: 185/1998, Τμήμα Α'

Πηγή: Νομ. Βήμα 1999, σελ. 601

Εργατικό ατύχημα.- Συντρέχον πταίσμα.- Χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη μελών της οικογένειας τον θανόντος κατ' ΑΚ 932 (έννοια οικογένειας).

Όταν η εργατικό ατύχημα οφείλεται στη μη τήρηση εκ μέρους του εργοδότη των όρων ασφαλείας των εγκαταστάσεων, είναι ανεφάρμοστη η διάταξη του άρθρου 300 ΑΚ για το συντρέχον πταίσμα του ζημιωθέντος· αξίωση σε μια τέτοια περίπτωση και χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη κατ' ΑΚ 932 την αξίωση αυτή έχει, κατά το εδ. γ' της εν λόγω διατάξεως, και η οικογένεια του θύματος στην έννοια της «οικογένειας» κατά τη διάταξη αυτή, η οποία πρέπει να ερμηνευθεί τελολογικά σύμφωνα με το σκοπό της, μπορεί να εμπίπτουν και «νύφες» και «γαμπροί» του θανόντος.- Απόρριψη αναιρετικών λόγων από το άρθρο 559 αρ. 1, 8 και 20 ΚΠολΔ.

Πρόεδρος ο κ. Α. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΙ, αντιπρόεδρος

Εισηγητής ο κ. Α. ΚΑΤΣΙΦΑΣ, αρεοπαγίτης

Δικηγόροι οι κ.κ. Σ. Χατζηαποστόλου, Ν. Γιαννόπουλος

Από τη διάταξη του άρθρου 16 § 1 του κωδικοποιημένου (β.δ. 24.7/25.8.1920) ν. 551/1915, προκύπτει σαφώς ότι ο παθών σε εργατικό ατύχημα, που: α) επήλθε σε εργασία ή επιχείρηση, β) οφείλεται στη μη τήρηση από τον εργοδότη (ή τα υπ' αυτού προστηθέντα πρόσωπα) όρων ασφαλείας που έπρεπε να είχαν τηρηθεί, σύμφωνα με διατάξεις νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών ασφαλείας, και γ) βρίσκεται σε αιτιώδη σύνδεσμο με την παράλειψη της τηρήσεως των όρων τούτων, μπορεί ν' ασκήσει κατά του εργοδότη του την αξίωση αποζημιώσεως από το κοινό αστικό δίκαιο (άρθρα 914 και επ. ΑΚ), η κατά το οποίο υπαιτιότητα έγκειται, στην περίπτωση αυτή, στην ειδική αμέλεια της μη τηρήσεως των όρων ασφαλείας. Εξ άλλου, σύμφωνα με την §4 του ιδίου άρθρου 16 ν. 551/1915, εάν ο υπόχρεος σε αποζημίωση αποδείξει ότι το ατύχημα προήλθε από αμέλεια του παθόντος, το περιεχόμενο της οποίας, προσδιοριζόμενο από την ίδια διάταξη, συνίσταται μόνο στην αδικαιολόγητη απ' αυτόν παράβαση των ως άνω νόμων κ.λπ. περί όρων ασφαλείας, το δικαστήριο δικαιούται να μειώσει το ποσό μόνο της κατά το άρθρο 3 του ν. 551/15 οφειλόμενης αποζημιώσεως, η μείωση δ' αυτή δεν χωρεί αν συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις τις §1 του άρθρου 16, που παρέχουν το δικαίωμα ασκήσεως της από το κοινό αστικό δίκαιο αξιώσεως προς αποζημίωση, όπως η προαναφερθείσα. Από τις διατάξεις αυτές, σε συνδυασμό και με το άρθρο 300 ΑΚ, συνάγεται, ότι στην τελευταία αυτή περίπτωση, που το εργατικό ατύχημα προήλθε από την εκ μέρους του εργοδότη μη τήρηση των όρων ασφαλείας, δεν έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 300 ΑΚ ούτε για την επέλευση ούτε για την έκταση της ζημίας. Η δε υπαιτιότητα του παθόντος δεν λαμβάνεται υπ' όψη ούτε και αν συνίσταται σε αδικαιολόγητη εκ μέρους του παράβαση διατάξεων σχετικών με τους όρους ασφαλείας. Και τούτο διότι, κατά τα προεκτεθέντα, το μεν δεύτερο εδάφιο της §4 του άρθρου 16 ν. 551 αναφέρεται αποκλειστικά στην κατά το άρθρο 3 οφειλομένη κατ' αποκοπή αποζημίωση, το δε τελευταίο εδάφιο της αυτής παραγράφου αποκλείει τη μείωση της αποζημιώσεως στις περιπτώσεις της, κατά το κοινό δίκαιο, αποζημιώσεως. Τα ανωτέρω ισχύουν, όχι μόνον όταν την αξίωση αποζημιώσεως ασκεί ο παθών από το ατύχημα εργαζόμενος, αλλά, και στην περίπτωση θανάτου αυτού, και οι κατά νόμο δικαιούχοι της αποζημιώσεως. Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 298, 299 και 932 ΑΚ, προκύπτει ότι η αξίωση για χρηματική ικανοποίηση ένεκα ηθικής βλάβης ή εκ ψυχικής οδύνης, που οφείλεται μόνο στις ρητώς από το νόμο προβλεπόμενες περιπτώσεις για ζημία μη περιουσιακή και έχει γενεσιουργό αιτία την αδικοπραξία υπό την έννοια της υπαίτιας ζημιόγνου πράξεως (άρθρο 914 ΑΚ), μπορεί να βρει έρεισμα και στο πλαίσιο της εφαρμογής των περί εργατικού ατυχήματος διατάξεων (ν. 551), αρκεί ότι τούτο οφείλεται σε πταίσμα του εργοδότη ή των υπ' αυτού προστηθέντων προσώπων που αμέλησαν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ασφαλείας για την προστασία της υγείας ή της ζωής των εργαζομένων. Στην περίπτωση θανάτου του εργαζομένου από το εργατικό ατύχημα, κατά το άρθρο 932 εδ. γ' ΑΚ, η χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης μπορεί να επιδικασθεί στην οικογένεια του θύματος. Στη διάταξη αυτή δεν γίνεται προσδιορισμός της έννοιας του όρου «οικογένεια» του θύματος. Από το σκοπό, όμως, της θεσπίσεως της διατάξεως αυτής συνάγεται ότι ως οικογένεια δεν νοείται στενώς η «συλλογική»

οικογένεια, αλλ' ευρύτερος κύκλος προσώπων, με στενούς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας δεσμούς με τον παθόντα, από το θάνατο του οποίου υπέστησαν ψυχικό άλγος. Έτσι, ως οικογένεια, κατά την έννοια αυτή, νοούνται, έστω και αν δεν συγκατακούν μ' αυτόν, ο ή η σύζυγος του θανόντος, τα τέκνα και οι εγγονοί του, όπως και οι σύζυγοι των τέκνων του. Ο προσδιορισμός του καταβλητέου στα ανωτέρω πρόσωπα ποσού λόγω της ψυχικής οδύνης τους, που μπορεί να διαφέρει κατά περίπτωση, αφέθηκε στην ελεύθερη εκτίμηση του δικαστηρίου, η σχετική δε κρίση του δεν υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου, ως σχηματισθείσα από την εκτίμηση πραγματικών γεγονότων και χωρίς υπαγωγή τους σε κάποια νομική έννοια. Στην προκειμένη περίπτωση, το Εφετείο, που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, δέχθηκε κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη ουσιαστική κρίση του τα εξής, κατά τα ουσιαστικά σημεία τους, πραγματικά περιστατικά: Την 23.12.1993 ο Ν.Β.***, που συνδεόταν με σχέση εξαρτημένης εργασίας με την πρώτη των αναιρεσειόντων, της οποίας νόμιμος εκπρόσωπος και διευθύνων σύμβουλος ήταν ο δεύτερος τούτων, εργαζόταν στο κτιριακό συγκρότημα των καπνοαποθηκών αυτής, αποτελούμενο από δύο υπόγειους και έξι υπέργειους ορόφους, κατ' εντολή δε του δευτέρου των αναιρεσειόντων ανέλαβε ν' αναβιβάσει με τον υπάρχοντα ανελκυστήρα από το δεύτερο υπόγειο στον ισόγειο όροφο ένα πλυντήριο πιάτων. Μαζί με το γιο του ως άνω αναιρεσιβλήτου κατέβηκαν με τα πόδια στο ισόγειο, όπου προσπάθησε, προηγούμενος του άλλου, να εισέλθει στον ανελκυστήρα, προκειμένου να κατέβουν στο δεύτερο υπόγειο. Τα κυκλικά παράθυρα του ανελκυστήρα φάνερωναν ότι στο θάλαμο μεταφοράς αυτών δεν υπήρχε φωτισμός. Νομίζοντας ότι «κάηκε η λάμπα», άνοιξε τη θύρα του θαλάμου, που κανονικά εργαζόταν με οδηγό, αλλά έλειπε το συγκεκριμένο χρόνο, και ασυναίσθητα έκαμε κίνηση εισόδου στο θάλαμο. Ο θάλαμος όμως δεν βρισκόταν εκεί, αλλά μεταξύ 7ης και 8ης στάσης μπλοκαρισμένος. Έτσι βρέθηκε στο κενό και έπεσε από ύψος 6 μέτρων περίπου στο βάθος του φρεατίου, με συνέπεια να τραυματισθεί (ρήξη ήπατος κ.λπ.) και να πεθάνει αμέσως. Το ατύχημα οφείλεται σε ελάττωμα του συστήματος ασφάλισης της θύρας του ανελκυστήρα, που πάθαινε συχνά βλάβες λόγω παλαιότητας και μη κανονικής συντήρησης ή αντικατάστασης, για την αποκατάσταση του οποίου οι αναιρεσειόντες δεν είχαν μεριμνήσει, αν και γνώριζαν την ύπαρξη του, όπως ήσαν υποχρεωμένοι από τη διάταξη του άρθρου 1 εδ. ε' του β.δ. της 25.8/5.9.1920 «περί κωδ. των περί υγιεινής και ασφαλείας των εργατών διατάξεων», επιδείξαντες την ειδική αμέλεια της μη καλής λειτουργίας των μηχανημάτων τους.

Με τον πρώτο λόγο της υπό κρίση αιτήσεως προσδίδονται στην προσβαλλόμενη απόφαση οι εξής πλημμέλειες: α) ότι παρά το νόμο το εφετείο έλαβε υπ' όψη του πράγματα που δεν προτάθηκαν (άρθρο 559 αρ. 8 ΚΠολΔ), διότι εφάρμοσε τις περί ειδικής αμέλειας διατάξεις του π.δ. της 24.7/25.8.1920, ενώ οι αναιρεσιβλήτοι στήριζαν την αγωγή τους αποκλειστικώς στις διατάξεις περί αδικοπραξιών του ΑΚ, β) ότι το Εφετείο παραβίασε την ουσιαστική διάταξη του άρθρου 16 §4 των ν. 551 (εσφαλμένως στο αναιρετήριο αναφέρεται το π.δ. 24.7/25.8.1920), δεχθέν ότι δεν έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση η διάταξη του άρθρου 300 ΑΚ (άρθρο 559 αρ. 1 ΚΠολΔ) και γ) ότι το Εφετείο δεν έλαβε υπ' όψη την υπ' αυτών (αναιρεσειόντων) προβληθείσα ένσταση συνυπατιότητας κατ' άρθρο 300 ΑΚ. Οι αιτιάσεις αυτές είναι απορριπτέες, διότι: α) Όπως προκύπτει από την επιτρεπτή εκτίμηση του δικογράφου της αγωγής (άρθρο 561 §2 ΚΠολΔ), οι αναιρεσιβλήτοι σαφώς με αυτή επικαλέσθηκαν ως αιτία του θανάτου του συγγενούς τους εργατικό ατύχημα με την περιγραφή των συνθηκών του θανάτου του, και το δικαστήριο ορθώς άνευρε και εφάρμοσε βάσει των προταθέντων περιστατικών του προσήκοντα «κανόνα δικαίου», η δε επιλογή τούτων να ζητήσουν την σ' αυτούς επιδίκαση αποζημίωσης λόγω ψυχικής οδύνης με τις κοινές διατάξεις (ΑΚ άρθρα 914, 932), δεν αποκλείει τη συνδυασμένη εφαρμογή αυτών με εκείνες που προβλέπουν την ειδική αμέλεια του εργοδότη, και β) ορθώς με την προσβαλλόμενη απόφαση δεν έγινε δεκτή η εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 300 ΑΚ, απορριφθείσης της προβληθείσης σχετικής ενστάσεως των αναιρεσειόντων σύμφωνα με όσα προεξετέθησαν. Πρέπει επομένως να απορριφθεί ως αβάσιμος στο σύνολο του ο λόγος αυτός αναίρεσης.

Με το δεύτερο λόγο της υπό κρίση αιτήσεως υπό την επίκληση της διατάξεως του εδ. 20 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, πλήσσει η αναιρετικώς ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου περί την εκτίμηση των αποδείξεων. Ειδικότερα η εκκαλούμενη πλημμέλεια, ότι το Εφετείο παρεμόρφωσε το περιεχόμενο των από 27.12.1993, 28.1.1994 και 25.1.1994 εκθέσεων αυτοψίας των Ν.Μ.***, Λ.Χ.**- Ι.Σ.** και Ι.Γ.***, αντιστοίχως, δεν αφορά τη λάθος ανάγνωση αυτών, στις οποίες, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν στηρίχθηκε αποκλειστικώς ή κατά κύριο λόγο το

δικαστήριο, αλλά τη λανθασμένη εκτίμηση του περιεχομένου τους, που δεν μπορεί να θεμελιώσει τον εκ του εδ. 20 του άρθρου 559 ΚΠολΔ λόγο αναιρέσεως. Εξάλλου ως προς την εκ του εδ. 10 του αυτού άρθρου αιτίαση, εγκείμενη κατά το β' μέρος του ίδιου λόγου αναιρέσεως στην περιγραφή των συνθηκών του ατυχήματος, όπως αυτές προσδιορίστηκαν με την απόφαση από τις αποδείξεις, αυτή είναι απορριπτέα, ως αβάσιμη γιατί η πρόταση των σχετικών περιστατικών με την αγωγή δεν ήταν αναγκαίο να συμπίπτει απολύτως με αυτά που έγιναν δεκτά με την απόφαση και δεν διαφέρουν ουσιωδώς εκείνων, συνήχθησαν δε από τα αποδεικτικά μέσα που μνημονεύονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, διαδικασίας εργατικών διαφορών.

Τα με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων αναιρέσεως προβαλλόμενα ότι το Εφετείο, δεχθέν ότι δικαιούχοι της αποζημίωσης είναι και οι εκ των αναιρεσιβλήτων νύμφες και γαμβροί του θανόντος, παραβίασε την ουσιαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 932 ΑΚ, διότι τα πρόσωπα αυτά δεν είναι, κατά την αντίληψη των αναιρεσειόντων, μέλη της κατά την έννοια της διατάξεως αυτής «οικογένειας» τούτου, είναι αβάσιμα και απορριπτέα σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν επί του θέματος αυτού. [Επικυρώνει την 396/97 ΕφΘ].